

Azərbaycan yeni dünya nizamına sürətli transformasiya və hərtərəfli inkişafı qovuşur

ADA Universitetində “Yeni dünya nizamına doğru” mövzusunda VII ADA Siyasi Forumu kimi mötəbər bir tədbirin keçirilməsi dövlətimizin beynəlxalq aləmdəki nüfuzunun parlaq nümayiş olaraq diqqət çəkir. Bu, eyni zamanda, ölkəmizin Cənubi Qafqazda sülh prosesinin bərpasında fəal iştirakına dünya birliyinin mühüm əhəmiyyət verdiyini nümayiş etdirir.

Bələ bir mövqə Prezident İlham Əliyevin forumda regional və global münaqişələrə, millətçiliyin baş qaldırmasına, iqlim məsələlərinə, miqrasiya problemlərinə, proteksionizmi və ticarət mühərriklərinə konkret münasibət bildirməsində, postmüharibə dövründə respublikamızla Ermənistan arasındakı münasibətlər barədə beynəlxalq aləmə mesajlarında da bir daha öz ifadəsini tapır.

Etiraf edək ki, hazırda Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzlu təşkilatların hesabatlarında öncül yerlərdə qərarlaşması ölkəmizin dünyada ən etibarlı müttəfiq kimi rolunu və əhəmiyyətini getdikcə artırır. Elə ölkəmizin iqtisadi siyasətinin əsas prioritetlərindən biri də məhz beynəlxalq təşkilatlarla, nüfuzlu dövlətlərlə əməkdaşlığı daha da möhkəmləndirməkdən ibarətdir. Sevindirici haldır ki, Azərbaycanın getdikcə artmaqda olan beynəlxalq nüfuzu bu istəyi reallaşdırmağa imkan yaradır.

Beləliklə, respublikamızın beynəlxalq mövqeləri getdikcə möhkəmlənir, istər dünya ölkələri ilə ikitərəfli formada, istərsə də nüfuzlu təşkilatlarla işbirliyimiz ilə bəil güclənir. Bu vacib məqamə toxunan Prezident İlham Əliyev çıxışlarının birində deyir: “Artıq Azərbaycan diplomatiyasının fəaliyyət dairəsi genişlənir. Biz ənənəvi, regional tərəfdaşlıqdan yeni bölgələrə, yeni qitələrə çıxırıq–Afrika, Latin Amerikası ölkələri ilə daha sıx əməkdaşlıq qurulur. Bu da həm ölkəmizin yeni statusuna uyğun gəlir, həm ölkəmizin siyasi imicinin təzahür etdirir, eyni zamanda, xarici siyasətlə bağlı fikirlərimizin əlaməti kimi diqqət çəkir”.

Dövlətimizin başçısı VII ADA Siyasi Forumunda İsvetçdən olan Svante Cornellinin – “Son zamanlarda Azərbaycanın həm Mərkəzi Asiyada, həm də Yaxın Şərqdə cərəyan edən proseslərdə əhəmiyyətli iqtisadi və siyasi münasibətlərə malik iştirakçı qismində güclü cəlb edildiyinin şahidi olmuşuq. Azərbaycanın, eyni zamanda, Avropa, Mərkəzi Asiya və Yaxın Şərqlin bir hissəsi kimi özünü necə görməsi və dünyanın bu üç hissəsini bir araya gətirmək üçün oynaya biləcəyi rolu barədə bizə məlumat verə bilərsinizmi?” sualına cavabında bildirib ki, bu məsələ qismən bizim yerləşdiyimiz coğrafiya və Azərbaycan xalqının tarixi, Azərbaycanın, eyni zamanda, Şərqi və Qərbi coğrafiyanın bir hissəsi olaraq osrlar boyunca necə inkişaf etməsi ilə bağlıdır.

Ölkə rəhbəri fikrini davam etdirərək Azərbaycanın Xəzər dənizinin o tayndakı və ölkəmizin Şərqbundukı qonşularıyla, xüsusilə Yaxın Şərqdə dövlətləri ilə çox güclü münasibətlər qurduğumuzu bildirib. Avropa ölkələri ilə uzunmüddətli əməkdaşlıqdan bəhs edən Prezident İlham Əliyev bu ölkələrin bir çoxu ilə Azərbaycanın strateji tərəfdaşlığı haqqında Bəyannamə imzalayaraq qəbul etdiyini diqqətə çatdırıb. Beləliklə, artıq qurulmuş bu platformanın bizə Mərkəzi Asiya və Avropa regionu arasında coğrafi, siyasi, iqtisadi və nəqliyyat körpüsü olaraq önəmli rol oynamağa imkan verdiyini xatırladıb.

Azərbaycan lideri daha sonra deyib: “Praktiki əməkdaşlıq, nəqliyyat, Orta Dəhliz nəqəyi-nəzərdən biz körpülər qurmaq və yükdaşımalarnı həcmi artırmaq məqsədilə çoxlu işlər görmüşük. Çünki Azərbaycanın nəqliyyat infrastrukturuna, xüsusilə dəniz limanına, gəmiqayırma zavoduna, dəniz yolu müəssisələrinə və bu gün yaratdığımız digər logistik infrastrukturumuza yatırılan böyük investisiyalar önəmlidir və

ildən-ilə biz təkcə Mərkəzi Asiyadan yox, həmçinin Azərbaycanın ərazisindən keçməklə Çindən gedən və Avropadan Çinə gedən yüklərin həcmi artırdığını görürük. Hesab edirəm ki, bu, vacib bir aktivdir və Mərkəzi Asiya ölkələri ilə münasibətlərini yaxından qurmaq istəyən istənilən beynəlxalq aktor üçün yəndə də xəritəyə və Azərbaycan ilə Mərkəzi Asiya ölkələri liderləri arasında siyasi müstəvidə qarşılıqlı əlaqələrə nəzər salmaq kifayətdir”.

Bəli, həqiqətən də, Azərbaycanın nəqliyyat infrastrukturunun beynəlxalq standartlara uyğun yenilənməsinin diqqətdə saxlanması, bu sahəyə xarici investisiyaların yatırılmasına önəm verilməsi nəticəsində nəqliyyat-logistika sistemi yüksək səviyyədə inkişaf edib. Dövlətimizin başçısı çıxışlarının birində bunun təsadüfi olmadığını xatırladaraq bu gün Transxəzər Nəqliyyat Dəhlizinə (Orta Dəhliz) heç vaxt olmadığı qədər ehtiyac duyulduğunu, Çindən gələn və Azərbaycandan keçən yüklərin ildən-ilə artdığını bildirib. Ölkə rəhbəri daha sonra deyib: “Qazaxıstan Prezidentinin Azərbaycana dövlət səfəri zamanı biz Siandan çıxmış və Bakıya çatmış konteyner qatarının birgə qarşılama mərasimini keçirdik. Beləliklə, bu, ölkələrimiz arasında əməkdaşlığımızın birgə nümayiş idi. Sözsüz ki, Qazaxıstanla Çin daha fəal əməkdaşlıq edir. Lakin Azərbaycanla Çin də əməkdaşlıqlarını çox ümidverici və çox nəticəyönümlü şəkildə inkişaf etdirir”.

Prezident İlham Əliyev sözlərinə əlavə edərək Orta Dəhliz layihəsinin böyük gələcəyinə güclü inamı olduğunu, həmçinin Azərbaycanı bu marşrutun inkişafı məqsədilə bütün lazımi infrastrukturun, o cümlədən müasir, yeni dəniz limanının inşa edildiyini, hazırda isə onun genişləndirilməsi üzərində iş aparıldığını diqqətə çatdırıb. Dövlətimizin başçısı belə bir fəaliyyətin təsadüfi olmadığını vurğulayaraq sözügedən limanın bugünkü 100 min TEU və 15 milyon ton ümumi yükləşmə qabiliyyətinin yetərli olmadığını bildirib: “Biz Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının ümumi yükləşmə qabiliyyətinin 25 milyon tona və 500 yüz min, yaxud, həтта bir milyon TEU-ya çatdırmaq istəyirik ki, təkcə Çindən deyil, həm də Mərkəzi Asiyadan həcmi artan yükləri qəbul etmək imkanımız olsun. Çünki söylədiyim kimi, bugünkü geosiyasi mühitdə bu marşruta ehtiyac var. Biz bu istiqamətdə institusional dəstəklə bağlı başqa addımlar da atırıq”.

Forumda Azərbaycanın olduqca geniş iqtisadi və nəqliyyat gündəliyinə malik olmasını diqqətə çatdıran və ölkəmizin, həmçinin digər mühüm infrastrukturun – Şimal–Cənub dəhlizinin tərkib hissəsinə çevrildiyini qeyd edən dövlətimizin başçısı bağlandı layihələri həyata keçirilərkən Azərbaycandan yan keçməyin mümkün-süzlüyünü də xüsusi vurğulayıb. Ölkə rəhbəri respublikamızın ərazisində avtomobil və dəmir yolu layihələrinin hamısını icra edildiyini bildirib. Azərbaycan lideri daha sonra qeyd edib: “Sadəcə, yükdaşımalarnı həcmi artacağını nəzərə alaraq, biz hazırda dəmir yolumuzu müasirləşdiririk. Dəmir yolu xətləri mövcuddur, ancaq Cənubdan Şimala və əks istiqamətdə nəql ediləcək yükləri qəbul etmək üçün dəmir yolu genişləndirilməlidir”.

Bütün bunlar isə artıq Azərbaycanın nəqliyyat–transit–logistika xidmətləri ilə nöinki regionun, eləcə də Avropanın aparıcı dövlətinə çevrildiyini və bu istiqamətdə Şimal–Cənub Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizinin xüsusi önəm kəş ediyini deməyə əsas verir.

Xatırladaq ki, 2000-ci ildə Sankt-Peterburqda Rusiya, İran və Hindistan arasında imzalanmış müqavilə ilə start verilən Şimal–Cənub Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizinə Azərbaycan Respublikası 2005-ci ildən qoşulub. Rusiya və Azərbaycanın əməkdaşlığı, ikitərəfli iqtisadi münasibətlərin inkişafı istiqamətində önəmli rol oynayan, Qərbi Avropanı Asiya ilə birləşdirən bu dəhliz ilə daşımalarn artırılması, dəhliz boyunca infrastruktur təminatının təkmilləşdirilməsi, sərhəd – keçid prosedurlarının sadələşdirilməsi və digər məsələlər hər iki ölkənin prioritetlərinə daxil edilib.

“Azərbaycan Respublikasının ərazisindən keçən beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin tranzit potensialının artırılmasına və tranzit yükdaşımalarnı təşviqinə dair 2024–2026-cı illər üçün Fəaliyyət Planı”nda da bu nəqliyyat dəhlizinin potensial imkanlarını artıracaq çoxsaylı tədbirlər nəzərdə tutulub. Sərhəd–keçid məntəqələrinin infrastruktur təminatının təkmilləşdirilməsi, rəqəmsallaşmanın tətbiqi, yeni buraxılış məntəqələrinin yaradılması, gömrük xidməti ilə dəmir yolu qurumları arasında koordinasiya fəaliyyətinin təşkili və s. nəqliyyat dəhlizinin imkanlarını reallaşdırmağa və artırmağa kömək edəcək.

Qərb dövlətlərinin Rusiyaya qarşı sanksiyalar tətbiq etdiyi indiki dövrdə sözügedən beynəlxalq nəqliyyat layihəsi bir ümid dəhlizinə çevrilib. Sanksiyaların qüvvədə olduğu müddətdə Rusiyanın xarici bazarlara çıxışı, Rusiya məhsullarının dəhlizlə Azərbaycan üzərindən Fars körfəzinə daşınması həyatı əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan hazırda nəqliyyat dəhlizi Azərbaycan–Rusiya iqtisadi bağları arasında əsas həlqələrdən birinə çevrilib.

İlkin hesablamalara görə, ölkəmiz Şimal–Cənub Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizi ilə tranzit yüklərin daşınmasından ildə 2,5–3 milyard dollara yaxın vəsait əldə edəcək. Nəzərə əlsaq ki, digər istiqamətlərdə, xüsusilə Trans–Xəzər Beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi (Orta Dəhliz) ilə də daşımalarn davamlı artırılması istiqamətində ardıcıl layihələr icra edilməkdədir, onda tam əminliklə qeyd etmək olar ki, yaxın gələcəkdə beynəlxalq daşımalardan əldə olunan vəsait dövlət büdcəsinin əsas gəlir mənbələrindən birinə çevriləcək, neft sektorundan sonra nəqliyyatın ölkə üçün ən mühüm sahə olduğu konkret rəqəmlərlə də öz təsdiqini tapacaq.

Yuxarıda qeyd edilənlərdən belə nəticəyə gəlinir ki, Prezident İlham Əliyevin iqtisadi istiqamətində fəaliyyətin səmərəli qurulması bir neçə amillə bağlıdır. Əvvəla, son illərdə gerçəkləşdirilən mühüm layihələr nəticəsində respublikamızın Avrasiyaboyu strateji beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin kəsişməsində əlverişli geoqitəsadi mövqədə yerləşməsi, eləcə də güclü tranzit potensialı Azərbaycanın transregional ticarətdə mühüm qovşağa çevrilməsini təmin edib. Ölkəmiz beynəlxalq aləmdə Şərq– Qərb, Şimal – Cənub, Cənub – Qərb beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin, o cümlədən “Viking” Qatırı layihəsinin fəal iştirakçısı kimi tanınıb.

Forumda Azərbaycanın qarşılıqlı hörmət və maraq əsasında dünya dövlətləri ilə çox güclü əlaqələr qurduğunu, artıq müxtəlif investisiya layihələri üzərində fəal işlər

gördüyünü vurğulayan dövlətimizin başçısı bu məsələdə Mərkəzi Asiya ölkələrinin də fərqləndiyini bildirib. Ölkə rəhbəri Mərkəzi Asiya və Körfəz Əməkdaşlığı Şurasına üzv ölkələrin bəziləri ilə bir neçə birgə investisiya fondunun yaradılmasını da bunun bariz ifadəsi kimi səsləndirib.

Əlbəttə, ölkə rəhbərinin vurğuladığı kimi, belə bir sinerjinin yaradılması ölkəmizlə yanaşı, Azərbaycanın əməkdaşlıq etdiyi bütün dövlətlərə də böyük faydası var. Məsələn, 6 ay bundan əvvəl Azərbaycan, Qazaxıstan və Özbəkistan arasında Xəzər dənizinin dibi ilə gedəcək “yaşıl” enerji kabelinə dair mühüm bir müqavilənin imzalanması da bunun bariz ifadəsidir. Prezident İlham Əliyevin bu baxımdan sözügedən forumda səsləndirdiyi fikirlər də diqqət çəkir: “Beləliklə, bu müqavilə Mərkəzi Asiyanın artıq mövcud olan və bəzilərinin üzərində iş gedən geniş enerji resurslarını buraya gətirəcək və Azərbaycanın geniş enerji resurslarına əlavə edəcək, enerji təhlükəsizliyi ilə bağlı Avropa ölkələrinə dəstək olacaq... Beləliklə, daşımalar, yaşıl enerji, təhlükəsizlik, sabitlik və əlbəttə ki, regionumuzun dövlətçiliyi və müstəqilliyini qorumaq üçün birgə sayılır mühüm beynəlxalq amildir”.

Azərbaycan bu gün “yaşıl” enerji istehsalında olduğu kimi, sosial, təhsil sahələrində də müəyyən layihələrə beynəlxalq tərəfdaşlarla birgə davamlı investisiya yatırır. Məsələn, mövcud vəziyyət Afrikanın tim-salında daha aydın nəzərə çarpır. Dövlətimizin başçısının bununla bağlı forumda səsləndirdiyi fikirlər diqqət çəkir: “Cənubi Afrika Afrika qitəsində bizim uzun illərdir səfərliyimizin olduğu az sayda ölkədən biridir. Bizim Afrikada çox səfərliyimiz yoxdur. Lakin səfərlilərin sayı artmaqdadır. Düşünürəm ki, Cənubi Afrika ilklərdən biri olub. Bu, bizim Cənubi Afrika ilə müxtəlif sahələrdə işləməyə olan böyük marağımızı nümayiş etdirir”.

Respublika rəhbərinin sözlərinə görə, Azərbaycan COVID pandemiyası zamanı 80-dən çox ölkəyə maddi və humanitar dəstək göstərib, həmin ölkələrin əksəriyyəti Afrika qitəsində yerləşib. Azərbaycan müxtəlif vasitələrlə təhsil və tibbi proqramları dəstəkləyib. Ölkəmiz Afrikadan olan tələbələrə təqaüdlər verib. Bu, dövlət vəsaiti hesabına, QHT-lər vasitəsilə, Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyinin tərkibindəki beynəlxalq yardım üzrə agentlik vasitəsilə gerçəkləşib.

Azərbaycan hazırda Afrikadakı bəzi ölkələrə mühüm məsələləri həll etmək üçün aşağıfaizli kreditlər vermək üzrədir. Bunun üçün artıq investisiya portfelini artırmaq lazımdır. Beləliklə, bu, humanitar sahənin, eləcə də biznes, investisiya və əlbəttə ki, siyasi münasibətlərin inkişafını sürətləndirir.

Biz belə bir missiyanın COP29-da da şahidi oluq. Başqa sözlə, iqlim savaşımda az inkişaf etmiş, ekzistensial təhdidlə üzləşmiş ölkələrin zərərnlərinin kompensasiyası məqsədilə onlara dəstək siyasəti yönəldildi. Bu, beynəlxalq iqlim konfransının sonunda özünü aydın büruzə verdi. Prezident İlham Əliyevin VII ADA Siyasi Forumunda dediyi sözlər xüsusi diqqət çəkdi: “Baxmayaraq ki, bilərəm məqsədi Azərbaycanın sədrliyi ilə nüfuzdan salmaq olan bəzi qondarma ekspertlər deyirdilər ki, maliyyələşməyə nail olunmadı, – biz maliyyələşməni 100 milyard ABŞ dollarından qaldırdıq. Bütün COP-larda, COP28-də əldə olunan səviyyə 100 milyard idi. Ölkəmizdə keçirilmiş COP29-da biz bunu 300-ə qaldırdıq. Beləliklə, bu, nailiyyət deyil? Əlbəttə ki, nailiyyətdir. Biz maliyyələşməni 3 dəfə artırdıq. Biz İnkişaf Etməkdə Olan Kiçik Ada Dövlətləri üçün xüsusi proqrama start verdik. Ekzistensial təhdidlərlə əlaqədar İnkişaf Etməkdə Olan Kiçik Ada Dövlətlərinə birbaşa dəstək məqsədilə Azərbaycan

10 milyon ABŞ dolları ayırdı, çünki iqlim dəyişikliyi hər kəs üçün problemdir, lakin onlar üçün söhbət onların həyatından gədir, söhbət onların gələcəyindən gədir”.

Forumda bildirildi ki, COP29 zamanı əldə olunmuş başqa mühüm bir nailiyyət karbon bazarının fəaliyyət göstərməsi ilə bağlı razılıq idi. Bu məsələ əzi 10 il razılaşdırılmamışdı. Beləliklə, Azərbaycan sədrliyinin səmərəli fəaliyyəti və ən əsası dövlətimizin başçısına olan etimad sayəsində bu məsələ respublikamızda razılaşdırıldı. Dövlətimiz Azərbaycanda Qlobal Cənubla Qlobal Şimal arasında körpülərin qurulmasında mühüm rol oynadı. Eyni zamanda, bu, həm də hökumətin qarşıya qoyduğu mühüm tapşırıqlardan biri idi.

Prezident İlham Əliyev VII ADA Siyasi Forumundakı çıxışında Azərbaycan ilə Çin arasındakı mövcud əməkdaşlığın dinamik inkişafını da yüksək qiymətləndirib. Dövlətimizin başçısı deyib: “Azərbaycan ilə Çin arasında strateji tərəfdaşlıq haqqında Bəyannamə mənim Sədr Si Cinqinlə görüşümün nəticəsində qəbul olunub. Bu isə ikitərəfli münasibətlərimiz üçün çox əhəmiyyətli nailiyyət oldu. Çünki Çin kimi nəhəng ölkə ilə strateji tərəfdaşlıq formataına nail olmaq bizim üçün olduqca vacibdir”.

Dövlətimizin başçısı daha sonra qeyd edib ki, Azərbaycan hazırda Çin şirkətləri ilə fəal çalışır. Azərbaycan onları müxtəlif sahələrdə, o cümlədən “yaşıl” enerji sahəsində strateji tərəfdaş olmağa dəvət edir.

Azərbaycan bu il “yaşıl” itcimai nəqliyyat vasitələrin istehsal edən Çin şirkəti ilə sıx əlaqə yaradıb və cari il artıq istehsal edilmiş ilk avtobuslar istifadəyə verəcək. Bununla yanaşı, Çin şirkətləri Günəş panelləri istehsalçılarıdır və bu panellər Azərbaycanda başqa ölkələrin sormayəsi ilə inşa edilən sahələrində istifadə olunur. Ölkəmiz, həmçinin Çin şirkətləri ilə “yaşıl” enerji sahəsinə birbaşa sərmayə yatırılması istiqamətində də danışıqlar aparır.

Sonda qeyd edək ki, hazırda Azərbaycan–Çin münasibətlərinin strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlməsi ticari-iqtisadi əlaqələrin inkişafına geniş imkanlar açır. Təbii ki, belə bir şəraitin davamlı şəkildə formalaşmasına iki ölkə arasında sormayələrin təşviqi və qorunması, habelə ikeqat vergitutmanın qarşısının alınması üzrə imzalanan bir sıra sazişlər, həmçinin texniki-iqtisadi əməkdaşlığa dair sənədlər mühüm önəm daşıyır.

Azərbaycanın əsas ticarət tərəfdaşlarından biri olan Çinlə ölkəmiz arasında son illərdə səmərəli investisiya əməkdaşlığı həyata keçirilib. Respublikamızda Çin investisiya 300-ə yaxın şirkət qeydə alınıb. Bundan başqa, Azərbaycanın işğaldan azad edilən ərazilərində icra olunan infrastruktur layihələrində Çin şirkətlərinin fəaliyyəti getdikcə genişlənir. Məsələn, “Huawei” şirkəti tərəfindən Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında “ağıllı kənd” və “ağıllı şəhər” təşəbbüsələrinin gerçəkləşməsində müəyyən uğurlar əldə edilib.

Çin Azərbaycanı dördüncü ən böyük ticarət tərəfdaşdır. Ölkəmizin ən dövlətlə ticarət dövrüvəsi davamlı olaraq artır. Çin şirkətləri respublikamızda sənaye, enerji, infrastruktur, informasiya texnologiyaları, ticarət, kənd təsərrüfatı və digər sahələrdə fəaliyyət göstərirlər. Onların ölkəmizə böyük marağı təsadüfi deyil. Çünki son illər ərzində Azərbaycan resursdan asılı iqtisadiyyatdan innovasiyaya, sahibkarlıq və biliyə əsaslanan sənaye iqtisadiyyatına keçidi uğurla gerçəkləşdirib. Təbii edilən vergi və kredit güzəştləri, hökumət təşəbbüsləri ilə dəstəklənən əlverişli investisiya mühiti və dövlət–özl sektor tərəfdaşlığının genişləndirilməsi diqqətdə saxlanılıb.